

JUBILEUMSKONFERANSEN - Liv laga for fosterhjemsomsorgen?

av Åse L. Larsen, redaktør

Norsk Fosterhjemsforening feiret 23. september sitt 35-års jubileum på Gabels Hus i Oslo med mange prominente gratulanter og talere. Tittelen på konferansen var "Fosterhjemsomsorgen – liv laga?"

Elever ved Foss videregående skole spilte vakker musikk innledningsvis som sannsynligvis fikk deltagerne i en rolig og avslappet modus. Også de som satt på første raden og som skulle opp på podiet og si noen velvalgte ord om foreningen og fosterhjemsomsorgen. Det var mange rosende ord om foreningen, og både optimistiske og bekymringsfulle ord om fosterhjemsomsorgen som de velvalgte talerne kom med.

Morgendagen er i dag

Torunn Hauen Aks, styreleder i Norsk Fosterhjemsforening, holdt den offisielle åpningstalen der vi i tillegg fikk et tilbakeblikk på fosterhjemsomsorgen gjennom foreningens historie. Styreleder hadde valgt et stikkord på hver 5-årsperiode siden foreningen ble stiftet i 1981. Disse stikkordene var: Finne forfeste, Anerkjennelse, Optimisme, Oppgittethet, Forskning, Barna i fokus, Deltagelse.

- *Så er spørsmålet hvilket stikkord vi skal sette på de neste 5 årene, sa lederen, og svarte selv noe ironisk:*

- *Jeg drister meg til et framover lent stikkord, nemlig Handling.*

Hun understreket at ting tar for lang tid, og at vi nå er utålmodige i forhold til saker som er viktige for foreningen, som for eksempel fosterforeldres rammebetingelser.

- *Nå ser vi fram til at kunnskapen som er innhentet og utviklet, skal brukes til det beste for fosterhjemsomsorgen, sa hun.*

Styreleder sa videre: - *Vi er svært fornøyde med at vi har blitt hørt i vårt krav om en helhetlig gjennomgang av fosterhjemsomsorgen i form av en NOU. Når denne offentlige utredningen blir lagt fram vil det ikke være noe alternativ til handling.*

- *Morgendagen er i dag, avsluttet styrelederen, med henblikk på alle fine ord som blir sagt om morgendagens fosterhjemsomsorg der man ser ting i et svært langsiktig perspektiv.*

Viktige aktører

Barne- og likestillingsminister Solveig Horne var en selvsagt deltaker for å si noen ord på jubileet til en viktig støttespiller. Hun understreket at foreningen er viktig på mange måter.

- *Foreningen gjør en formidabel innsats for å styrke fosterhjemsomsorgen, sa ministeren.*

Hun takket også fosterforeldre som har åpnet hjemmet sitt for barn som trenger det. Et fosterhjem skal først og fremst være et hjem, sa ministeren. Hun understreket at for å klare å være gode fosterforeldre må de få god oppfølging, opplæring og veiledning.

- Fosterforeldres egne barn må også følges opp. De er viktige støttespillere for plasseringen. Stortinget har bedt regjeringen sette i gang forskning på hvordan dette kan bli bedre, sa Horne.

- Jeg vet at dere er opptatt av rammebetingelser, sa ministeren. Hun understreket at det er viktig med rammer for fosterhjemmene, men de må være i samsvar med barnets behov. Dreining fra institusjon til fosterhjem har ført til at mange fosterbarn har større behov nå enn tidligere. Vi må spørre om dreiningen har gått for langt, sa ministeren.

- Dokken er viktigere enn dokken trur, avsluttet Solveig Horne.

Ikke ring oss, vi ringer deg!

Lene Printzlau Våmartveit og Marianne Hole fra Norsk Fosterhjemsforening Hordaland ledet oss gjennom dagen. Barneverntjenesten måtte tåle å bli harselert med av disse to friske damene fra Bergen, men de gjorde det på fantastisk god måte. Ingen kunne bli sittende igjen med en dårlig følelse selv om de sparket godt fra seg. Det ble humret og ledd godt fra salen hver gang damene var på scenen innimellom de andre innslagene. Disse to fostermødrene var rett og slett råbra! De takket generalsekretær Tove M. S Wahlstrøm for at hun hadde latt dem slippe til på et så viktig arrangement for foreningen. Det tror jeg det var mange i salen som også vil takke for.

Vi trenger vaktbikkjer

Ordføreren i Oslo, Marianne Borgen, fortalte at hun har fulgt Norsk Fosterhjemsforening tett i mange år i forskjelling roller. Hun har blant annet arbeidet over mange år med barns rettigheter knyttet til vold og overgrep.

- Det trengs mer kunnskap om vold og omsorgssvikt i utdanningen, sa Borgen.

Fosterhjem gir barn stabilitet og forutsigbarhet, understreket hun, men tidlig innsats er ekstremt viktig. Da vil også fosterforeldre få et lettere oppdrag, mente Borgen.

Akkurat som barneministeren er ordføreren også opptatt av fosterforeldres biologiske barn.

- De får for liten anerkjennelse for den betydningen de har.

For å utvikle et godt barnevern, trengs det mange støttespillere, sa ordføreren. Det er viktig med organisasjoner som Norsk Fosterhjemsforening fordi de sitter med erfaringskompetanse både på vegne av fosterforeldrene og barna i fosterhjemmet, slo hun fast.

Hun trakk også fram noen utfordringer, blant annet tilliten til barnevernet. Hun snakket i den forbindelse om konflikter som gjør at minoritetsfamilier ikke tør å be om hjelp. Når de ikke har tillit til barnevernet, vil det heller ikke bli rekruttert fosterhjem innenfor minoritetsetnisk miljøer, var hennes bekymring.

Marianne Borgen er dessuten alvorlig bekymret for enslige mindreårige asylsøkere. - De er først og fremst barn, dernest flyktninger, sa hun. - At de ikke skal få samme rettigheter som

andre barn, er ikke riktig. Dette er problemstillinger hun håper at foreningen også vil kjempe for.

- Vi trenger sterke organisasjoner som kjemper for barns rettigheter. De må være vaktbikkje som sier i fra. Marianne Borgen avsluttet med å love å lytte til foreningen.

Fosterforeldres stemmer

Psykolog Vigdis Bunkholdt som er æresmedlem i Norsk Fosterhjemsforening, takket foreningen for godt samarbeid. Hun takket også fosterforeldre som står i det til tross for alle verdens utfordringer.

- Vi andre får bare et glimt av disse utfordringene, sa hun.

Bunkholdt hadde tatt utgangspunkt i jubileets tittel. For henne er spørsmålet "Er det liv laga for fosterhjem", et retorisk spørsmål. *- Det er klart det er liv laga, sa Vigdis på sin alltid jordnære og praktiske måte.* Hun er opptatt av at det ikke bare skal være liv laga, men godt lag. Hun mener derfor at det? må spørre annerledes: Av hvilke betingelser kan det gode liv lages? Dette mener hun må handle om det vi er ekstra opptatt av. Hun gikk, som vanlig, grundig inn i spørsmålet. og hadde mange kloke refleksjoner rundt dette.

Vigdis som er opptatt av å lytte til fosterforeldres egne stemmer hadde tatt utgangspunkt i Fosterhjemskontakt, fosterforeldres talerør gjennom blant annet spaltene "Frivillig" og "Spør rådgiver". Ut ifra dette kunne hun anta hva fosterforeldre er mest opptatt av. Hun hadde kommet fram til at i det siste året har fosterforeldre spesielt vært opptatt av likhetsprinsippet og det å være samarbeidspartner.

Bunkholdt uttrykte at hun synes det er trist at likhetsprinsippet ikke fungerer og derfor må understrekes i norsk fosterhjemsomsorg. Hun hadde også lest ut ifra tekster i Fosterhjemskontakt at samarbeidet mellom fosterforeldre og barnevern kan være ekstra vanskelig. *- Det burde for lenge siden vært et etablert gode, understreket hun.* Hun tilføyde at hun hadde lest i tidsskriftet vårt at noen har et utmerket samarbeid med barnevernet. *- At det fungerer noen steder, er ikke godt nok, sa Vigdis.*

Hvorfor er samarbeid så vanskelig, spurte hun, og svarte selv at det er et sammensatt svar. *- Noe av svaret handler nok om at barnevernet løper mye etter sakene. Det blir ikke mye samarbeid av dette, heller ikke mellom instansene, sa hun. - Det handler også om reviertenkning og maktforhold. Makt er ikke et negativt ord, men en del av det å ha og ta ansvar, understreket hun.* Makt skal brukes, men det kommer an på hvordan det brukes, var hennes tydelige beskjed til forsamlingen. Det handler mye om definisjonsmakt. Uansett hva som er grunnen til at samarbeid er vanskelig, mener hun at reviertenkning og makthandling innenfor barnevernets arbeid, er konfliktskapende.

Hun snakket deretter om makt innenfor et firkantet system, der fosterforeldre på mange måter mangler makt. *- Saksbehandler jobber innenfor et område som stiller strenge krav til fosterforeldre. Det kan være bra, men det kan også være negativt, sa Bunkholdt.*

- Barnevernet har makt, men fosterforeldre har også sine maktmidler som kan være effektive, sa hun videre. Hun snakket i den forbindelse om psykologisk prestisje som ligger i å være (foster)foreldre som man til og med må ha godkjenning for å få. Hun nevnte videre den makt som ligger i det å ha god kjennskap til barnet, samt makt i å være oppdragstaker som på kort varsel kan avslutte oppdraget. Hun understreket at hun ikke vil sette opp kompetanser opp mot hverandre, men er opptatt av holdninger. Begge parter har sin særegne kompetanse, likevel er det et ujevnt forhold der den ene sitter med mer makt enn de andre.

- Hvis en forvalter makten på en dårlig måte, kan det bli konflikter slik man kan lese om Fosterhjemskontakt, sa Vigdis.

Om fosterforeldres rettigheter sa Bunkholdt at hun hadde hørt barneministeren si at det er viktig å øke fosterforeldres rettigheter, men ikke når det gjelder vederlaget for den innsatsen de gjør.

- Aner jeg en holdning som jeg fant i et eldre rundskriv der det står at fosterforeldre ikke skal tjene på å være fosterhjem? spurte psykologen. Hun lurte derfor på om man fremdeles ser på dette på en moralsk måte, slik styrelederen i foreningen også var inne på i sin tale.

Hun understreket at utdanningen må få et innhold som arbeider med holdninger, som er noe av det vanskeligste. - Holdninger kan bare endres hvis ting kommer ordentlig på bordet der det kan brynes mot hverandre. Håper det kan bli tema i den nye NOUen fordi det er så viktig, avsluttet den spreke damen som faktisk har fylt 80 år. Det skal feiret i foreningen (se invitasjon)

Grensesetting

Barneombud Anne Lindboe kom med sin hilsen via en filmsnutt. Hun sa at hun var stolt av foreningen som samarbeidspartner. - Når barnevernet går til det skritt å ta omsorgen for barnet, må barnet få det bedre. Her kommer fosterforeldre inn i bildet og derfor er de så viktige, lød hilsenen fra barneombudet.

I barneombudets fravær var seniorrådgiver Hilde Rakvaag kommet for å snakke om rapporten *Grenseløs omsorg* der bruk av tvang både i institusjoner, psykiatrien og i fosterhjem er et tema. Denne viktige rapporten kom ut i 2015.

Rakvaag definerte tvang som all inntrengen i den personlige integritet mot en persons vilje. Forskriften sier at det er ikke lov å bruke tvang, men forskriften gjelder ikke barn i fosterhjem. For fosterforeldre finnes ingen regulering av tvangsbruk slik man har i en institusjon. - Å beslaglegge en mobiltelefon, kan være et inngrep og derfor tvang, sa hun, for å understreke hvilke dilemmaer fosterforeldre kan stå i.

Hun nyanserte bildet ved å si at fosterforeldre skal gjøre det som foreldre flest gjør. I praksis vil det likevel oppstå problemer og spørsmål om hvor grensene skal gå.

- Mange fosterbarn tar kontakt med barneombudet som lurte på hvor langt fosterforeldre kan gå i det som er den daglige omsorgen, fortalte hun. Hun fikk tydelig fram dilemmaet ved

å si at hvis de ikke overfor biologiske barn hadde satt slike grenser som fosterbarna kan protesterer på, hadde det blitt oppfattet som omsorgssvikt.

Hun kom i den forbindelse også inn på utilsiktet flytting av fosterbarn.

- Vi vet at utilsiktet flytting skjer. Vi vet også at én utilsiktet flytting, genererer flere. Det medfører reduksjon i livskvaliteten til barnet.

Oppturer og nedturer

Tommy Hæggernæs, medlem av hovedstyret i Norsk Fosterhjemsforening, fortalte om sine erfaringer som fosterfar i nesten 20 år. I hovedsak var det en fortelling om en fantastisk reise med mange oppturer og noen nedturer. Det som var det triste var at nedturene også handlet om en utilsiktet flytting.

Solskinnsdagene handlet om godt samarbeid med barnevernet, et fosterbarn som trivdes og utviklet seg på en god måte, og en fosterfamilie som hadde det bra. Dette var en såkalt vellykket plassering, selv om den også hadde hatt sine utfordringer som førte til kamper i rettssystemet fordi foreldrene til barnet ikke ville godta at de hadde mistet omsorgen for sitt barn. Det som likevel gjorde at de klarte å stå i det, var at de alltid visste at barnevernet var på deres side. Det hadde vært god støtte i en saksbehandler som hadde gitt dem tillit og anerkjennelse. Tommy fikk fram på en god måte hvordan en god samarbeidsrelasjon mellom fosterforeldre og barnevernet kan bidra til at det blir et godt liv for hele fosterhjemmet. Og hvordan et dårlig samarbeid og oppfølging kan føre til det største nederlaget innenfor fosterhjemsomsorgen, nemlig flytting av et sårbart barn. Kontrastene var enorme i de to fortellingene han var så raus å dele med deltagerne på konferansen.

Kvalitet

Direktør Mari Trommald i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet kom i sin tale med en hyllest til foreningen. Hun fortalte at direktoratet bruker foreningen mye for å be om råd.

- Norsk Fosterhjemsforening er en av de aller viktigste samarbeidspartnere, som bidrar til løsning av et sentralt samfunnsoppdrag, sa Trommald. - Foreningen er en utrolig viktig aktør for å målbære dette viktige samfunnsoppdraget.

Det er krevende å være fosterhjem, men det er viktig å se muligheten i stedet for å bare se utfordringer, sa hun. Det er flere barn som får hjelp av barnevernet, som lykkes nå enn tidligere. Den familiære støtten som fosterhjem kan gi, er det sentrale som barn trenger. Det å ha stabilitet er viktig, sa direktøren. De som er fosterforeldre vil se en del problemer som andre ikke vil se.

Direktoratet er opptatt av rekrutteringen. *- Vi må ha nok kraft i rekrutteringen, samt bedre flyt i prosessen med rekruttering.* Slekt og nettverksfosterhjem er så viktige aktører at direktoratet har laget en egen veileder for denne type fosterhjem, fortalte hun.

Trommald trakk ellers fram felles kvalitetsfokus som nødvendig i en omskiftelig tid.
- *Vi må ha et godt fosterhjemsinstitutt.* Fra et farlig ståsted er det et svært viktig tiltak for barnevernsbarna, understreket Mari Trommald.

Styrking av fosterforelderrollen

Som alle de andre talerne, trakk rådgiver Hanne Ingerslev fra KS, fram Norsk Fosterhjemsforening som en viktig samarbeidspartner.

Som kommunenes representant er hun opptatt av hva som trengs i det kommunale barnevernet framover med den store omstillingen som nå er på trappene. Reformen inneblærer også et forslag om kompetanseløft for kommunene.

- *KS er positiv til endringen og ønsker et helhetlig ansvar for kommunene.*

Hun understreket at det vil være behov for tettere samarbeid mellom kommunene for å ivareta de nye oppgavene, med blant annet veiledning av fosterhjem. Det er allerede et økende interkommunalt samarbeid og i 2014 hadde 47 prosent av kommunene et slikt samarbeid.

- *Det er viktig at utfordringen reduseres, ikke øker med den nye strukturreformen.*

KS ser at rekruttering kan bli en av de største utfordringene framover. I den forbindelse ønsker hun et utvide synet på hvem som er kompetente for fosterhjemsarbeidet. Hun trakk fram fosterforeldre i slekt og nettverk som viktig for rekrutteringen.

Hun sa videre at det står i fosterhjemsmeldingen at flere fosterforeldre, spesielt i slekt og nettverk har helseutfordringer. - *Derfor må NAV-rettigheter være gode.* Hun snakket i den forbindelse om PWC-rapporten - Bedre rammevilkår. Konklusjon i denne rapporten var at fosterforelderrollen må styrkes gjennom god veiledning, men også gjennom økning av fosterhjemsgodtgjøringen, samt gjennom bedre pensjons- og trygdeytelser. Gjennom rapporten foreslås en felles grunnpakke bestående av en konstantdel og en variabel del. Ingerslev snakket også om at det bør være en felles kompensasjonsordning for tapt arbeidsinntekt utover grunnpakken.

- *Fosterforeldre må få økt anerkjennelse. Det vises også i penger, uttalte Ingerslev.*

Utsiktede flyttinger

Dagens siste taler var forsker Elisabeth Backe Hansen som i 2013 fikk psykologprisen. Hun dro fram noen utviklingstrekk og gikk gjennom statistisk materiale på fosterhjemsfeltet. Hun fortalte blant annet at det i løpet av 40 år har vært mer enn en trippeløkning i antall fosterhjem. - *Det er ikke bare bruken av fosterhjem som har blitt høyere, også aktivitetsnivået til barnevernet, sa Backe Hansen.*

I talen gjorde psykologen seg noen interessante refleksjoner rundt fosterhjemsmeldingen, nemlig at det er mange sitater fra barn gjennom hele meldingen. Barnets stemmer blir med andre ord hørt. Det er viktig å få fram barnets stemme, mente Backe Hansen, men ikke ubalansert slik det er i meldingen der stemmene til fosterforeldre og saksbehandlere glimret

med sitt fravær, ifølge forskeren.

- *Fosterhjemsmeldingen snakker dessuten ikke om konfliktene*, sa hun og understreket at mye er på overflaten i meldingen. Det blir derfor bra med en NOU, mente hun.

Fra konflikter kan veien være kort til utilsiktede flyttinger av fosterbarn. Dette er noe av det som psykologen er opptatt av. Det er uetisk at fosterbarn må flyttes på grunn av dårlig matching eller andre dårlige omstendigheter, sa hun. Hun sa videre at Bufdir gjorde en telling i 2011 der de fant ut at 25 prosent av barna hadde flyttet en eller flere ganger. De burde se på hva som skjer ved flyttinger, understreket Backe Hansen. Hun la til at det kan virke som det er en for optimistisk tro på at fosterhjem er løsningen for de traumatiserte barna.

- *Det burde være en egen politikk for fosterhjem*, avsluttet Bache Hansen. Med andre ord politikk laga for fosterhjemsomsorgen 😊